

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput V. Alexander III a Cremonensi Episcopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

de *prescript. verb.* pecuniam acceptam, vel promissam in præmium non fuisse pro simplici manifestatione servi fugitivi, vel furis, quia pro ea pretium recepti non poterat, ut post alios docet Lestius *de inst. lib. 2. cap. 14. numer. 66.* sed tantum pro labore, & industria requirendi servum fugitivum, aut aliam rem furtivam, ejusque furem. Quæ interpretatio colligitur ex *d. l. solent*, ibi: *Solent etiam mercedes hujus rei accipere.* Ubi Consultus appellat mercedem, quod datum est causâ indicandi furem: sed merces propriè dicitur, quod datur respectu proprii laboris; unde constat, in eo textu non tam pro indicatione, quam pro ipso labore mercedem accipi. Juxta quam solutionem accipiendus est Ulpianus in *l. falsus 44. §. qui alienam; ff. de furtis*, ubi scribit, eum qui rem alienam invenit, non posse petere inventionis præmium pro restitutione rei inventæ: quod non procedit, ut excludatur justa compensatio laboris, & expensarum factarum in inventionem ejusdem rei; nam pro labore habito in requirenda re justè merces recipitur, ut notant Albericus, & Jaso in *d. l. 4. §. sibi; ff. de condit. ob turp. Felinus in cap. delicti, numer. 3. de accusat.* sed eo casu procedit Consultus, quando nihil inventum est; tunc enim gratis alienam rem inventam domino restituere tenetur inventor, *cap. si siquid invenisti 14. qu. 5. Molina de just. tract. 2. disp. 83. numer. 6. Lestius d. cap. 14. numer. 66. Gomez lib. 3. var. cap. 5. numer. 2. Azevedus in leg. 6. tit. 15. lib. 4. recopil. Barboza hic, numer. final.* Nec obstat secunda difficultas, quia in præsentis casu ratio diversa est, quæ diversum jus inducit; nam indicare furem respicit publicam utilitatem, ut scelera puniantur; & propterea permissum est; pecuniam accipere, ut fur indicetur, nec turpiter accepta dicitur: at non indicare furem, est contra publicam utilitatem, & propterea pecuniam turpiter datam, & acceptam esse traditur in *d. l. idem si, vers. Item si dederit.* Per hoc enim lucrum, quod quis percipit, infertur damnnum Reipublicæ, cujus interest ne crimina contegantur, sed malefactores pœnis subiciantur, *dicit. leg. congruit, ff. de offic. Præsidis: Docuit Andreas Cludius ad titul. ff. de condit. ob turp. cap. 3. numer. 70.*

48. §. qui furem, ff. de furtis, in illis verbis: *Qui Expofurem novit, sive indicet eum, sive non indicet, fur nimirum non est.* Ex quibus expressè deducitur, eum qui furem non indicat, furem non esse. Ergo non rectè in præsentis asserimus, furti participem esse eum, qui domino requirenti rem furtivam illam non indicat. Pro cujus difficultatis solutione Anania hic, numer. 3. Barboza, numer. 1. Covarr. *dicit. §. 3. numer. 5. Suarez de censur. disput. 17. sect. 3. numer. 8. Mena dicit. quest. 18. numer. 8.* asserunt Hieronymum in præsentis agere de furti culpa, non quoad obligationem restituendi, ita ut conscientius furti illud quærenti domino non indicans lethaliter peccet, quod probari videtur ex illis verbis: *Occidit animam suam*; quæ de interiori reatu mortali accipienda sunt: non verò asserere sanctum Doctorem, eum actione furti teneri, juxta dictam legem *qui vas, §. qui furem.* Sed hæc interpretatio facilè refellitur ex verbis præsentis textus, ex quibus constat, reum furti esse, qui Domino non indicat rem furtivam: quare veritas dicendum est in *d. §. qui furem*, non agi de indicante, vel non rem furtivam, quam etiam jure civili quis exhibere cogebatur, aliàs furti concepti, vel non exhibitæ actione tenebatur; sed de indicante furem, vel non, quem etsi celans furti teneatur, tamen non indicans, ut fur non punitur, ut expressè docetur in fine ejusdem §. *qui furem*, & notavit Gothof. in *d. l. 4. ff. de condit. ob turp.*

Ex suprâ traditis lucem accipit textus in *l. servus 36 ff. de condit. indeb.* ubi refert Paulus, servum cujusdam magidem (id est vas, quo farina subigitur) insciente domino commodasse, & eum cui commodaverat, pignori tradidisse: & ait Consultus, quod si is, qui pignori accepit, alienam esse sciebat, furti eum teneri, quia sciens rem alienam pignori accepit; secus verò si nesciisset alienam rem esse; nam servus, qui non habebat pecuniæ administrationem, distrahens magidem nesciente domino, furtum commisit *l. interdum, §. cum autem, ff. de furtis, l. si liber, C. quod cum eo, l. qui a servo 16. ff. de O. & A. docuit Cujac. lib. 15. observ. cap. 18.* Unde qui sciens magidem ipsam pignori accepit, furtum commisit, quia quamvis non haberet animum lucrifaciendi, tamen rem furtivam scienter detinebat nec domino inquirenti indicabat.

CAPUT V.

Alexander III^a Cremonensⁱ Episcopo.

EX litteris tuis, si bene meminimus, auribus nostris innotuit, & dil. fil. I.^b subdiaconi nostri diligens relatio patefecit, quod B. lator præsentium^c calicem quandam in Ecclesia minùs cautè dimissum invenit: quem licet avaritiæ cupiditate rapuerit, & insipienter longo tempore detinuerit, postea tamen pœnitentiâ ductus Presbytero in confessione excessum suum humiliter, & reverenter aperuit, Ecclesia juxta eundem Presbyteri consilium pro ut dignum fuit, exinde satisfecit. Unde quoniam propter hoc ipsum tuæ fraternitatis discretio dubitat ordinare, prudentiæ tuæ per A. s. p. m. quat. si prædictus B. spontanea voluntate sui animi confessus fuerit hujusmodi præsumptionis excessum, & exinde Ecclesiæ, cujus calix fuerit, satisfecit, nec est super hoc notâ, vel infamiâ manifestâ respersus, post peractam penitentiam, aut congruam partem pœnitentiæ, dummodo aliàs ipsum idoneum esse cognoscas, ad sacros ordines non dubites^d promovere.

- I. a **C**Remonenſi.) Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. cap. final.* Cremona eſt urbs Italiae in Liguria, non procul à Mantua, quæ etiam hodie nomen retinet: cujus cives cùm contra Auguſtum Antonio ad hæſiſſent, Cæſar victor veteranis ſuis eorum agros aſſignavit; qui cùm non ſuffeciſſent, adjecit etiam Mantuanorum agros, nullam aliam ob culpam, niſi quòd Cremonenſibus vicini eſſent. Hinc Virgil. *eclog. 9.*
- Mantua vamiſere nimium vicina Cremona.*
- Habit Eccleſiam Cathedralem jam à primis Eccleſiæ ſæculis; ſiquidem Euthachius ejus Præſul ſubſcripſit Concilii Romanis 3. & 6. ſub Simmacho.
- b *Subdiaconi noſtri.*) De officio ſubdiaconi Romanæ Eccleſiæ egi in *cap. 1. de teſtam. cap. 1. de tranſact.*
- c *Calicem.*) De Calice, & ejus materia egi in *cap. 1. de pignoribus, cap. final. de celebrat. Miſſar.*
- d *Promovere.*) Abſque ulla abſolutione; unde deducitur, eum, qui furatur rem ſacram de loco ſacro, non eſſe excommunicatum ipſo jure, cùm in præſenti jubeat Alexander, furem calicis promoveri ad ſacros ordines; ſi autem eſſet excommunicatus, non permetteret Pontifex abſque abſolutione eum promoveri. Facit etiam, nam ſi excommunicatus eſſet ipſo jure, indigeret abſolutione, etiam poſt ſatiſfactionem, ut probavi in *c. 1. de judiciis.* Verum tamen eſt, eum graviter peccare, & excommunicandum eſſe, *cap. conqueſtus, de foro compet.* ubi latè probavi. Nec contrarium probat textus in *cap. conqueſti 22. de ſent. excom.* ubi Pontifex declarat ſacrilegos, & ipſo jure excommunicatos eſſe eos, qui quaſdam Eccleſiæ ſpoliarunt. Nam reſpondetur, textum illum procedere quando quis rem Eccleſiæ rapuit per violentiam, vel Eccleſiæ fracturam, ut expreſſè conſtat ex illis verbis, *violenter conſregerunt*; ſecus verò quando quis abſque violentia ſurripuit rem Eccleſiæ; tunc enim non eſt ipſo jure excommunicatus, ut docuerunt Abbas, & Cardinalis in *præſenti*, Cajetanus in *ſumma*, verbo *Excommunicatio* 21. Navarrus in *manuali*, *cap. 27. num. 44.* Molina de *juſt. tom. 3. tract. 2. diſput. 94. num. 2.* Azor. *p. 1. moral. lib. 9. cap. 27. qu. 13.* ubi ex prædicta diſtinctione exponit textus in *cap. quiſquis, cap. omnes Eccleſiæ 17. cap. 4. Canonici 11. q. 3.* Et hæc eſt vera ſententia, licet alii contrariam tenuerint. Videndi ſunt Suarez de *cenſur. diſput. 22. ſect. 5.* Gibalinus in *ſynopſi cenſurar. littera 1. nu. 6.* Inde etiam inferitur, quod ſi qui furando criminofus effectus fuit, præſtitit ſatiſfactionem poſt pœnitentiam non creditur criminofus quoad effectum promotionis ad ordines, non autem quoad pœnam ſibi infligendam ex tali delicto *l. qui ea mente, ff. de furt.* Quia licet per pœnitentiam liberetur quis à reatu quoad forum internum, non tamen à pœnis impoſitis ſimili delicto quoad forum externum.

COMMENTARIUM.

3. **E**X hoc textu communiter deducitur, furem occultum poſt pœnitentiam, & ſatiſfactionem poſſe ad ſacros ordines promoveri. Quam concluſionem generaliter in omnibus delictis occultis examinavi, & probavi in *cap. ex tua-*

rum, de tempor. ordin. ſed præſens decifio de furto tantum agens difficilis redditur ex eo; nam is qui furum perpetravit, eo ipſo juris infamia notatur; nam quocumque genere furti damnatus infamis eſt. Paulus *lib. 2. ſent. tit. 37. §. 14.* ſed infamia notatus, ab officiis, & dignitatibus eccleſiaſticis removetur, *cap. inter 11. de exceſſ. Prælat. cap. querela, de jurejur. regula Infamibus, de R. l. lib. 6.* ex principio textus in *l. unic. C. de infamibus, lib. 11. l. infamia, C. de Decur. eod. lib. 11. C. de dignit. lib. 12.* Ergo qui furum commiſit etiam poſt pœnitentiam, & ſatiſfactionem ad ordines ſacros promoveri nequit. Pro cujus difficultatis ſolutione ſciendum eſt, infamem infamiam juris irregularem eſſe, ita ut neque poſſit promoveri ad ſacros ordines, nec in ſuſceptis miniſtrare, *cap. qui in aliquo, cap. final. 51. diſt. cap. Euphemium, §. hinc 2. quaſt. 3. cap. ipſi Apoſtoli, 2. quaſt. 7.* quod procedit etiam ſi infamia ſtatuta ſit à jure civili; nam qui ſecundum jus illud infamis eſt, etiam ſecundum ſacros canones infamis judicatur, *cap. 1. 6. quaſt. 1.* ubi Pontifex generaliter ait: *Omnes eos infames eſſe dicimus, quos leges ſaculi infames appellant.* Infamis verò infamia facti, qualis eſt ille, cujus opinio eſt facta, vel delicto apud probos, & graves viros onerata eſt, *cap. omnipotens, de accuſat. cap. infames 3. quaſt. 7. leg. 2. ff. de obſequiis, l. coſi, ff. de var. & extraord. cognit. l. ea qua, C. ex quibus cauſ. infam. irregularis cenſetur quantum ad ſuſcipiendos ſacros ordines, ut probatur ex hoc textu, ibi: Nec eſt ſuper hoc nota, vel infamia, ubi notavit Anania numer. 10. & probatur ex *cap. non debet de teſtibus.* Ubi accuſatores, qui pendente accuſatione infamiam facti notantur, repelluntur à ſuſceptione ordinum: plura congeſſit Gibalinus de *irregul. cap. 5. per totum.* Inter infamiam autem juris, & facti duplex differentia verſatur. Prima quod in juris infamia tantum Summus Pontifex diſpenſare valet, argumento textus in *cap. cum te, de ſent. & re judic.* in infamia verò facti diſpenſare poteſt Episcopopus, nimirum ut illa notatus poſſit in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Secunda differentia eſt, quod irregularitas ex infamia juris proveniens non tollitur per pœnitentiam, *cap. Euphemium 2. quaſt. 3.* ubi dicitur, quod quamvis animas per pœnitentiam ſalvare poſſimus, infamiam abolere non poſſumus: illa verò quæ provenit ex infamia facti, tollitur per pœnitentiam, & per emendationem vitæ purgatur. Gloſſa in *cap. ille qui 6. quaſt. 1.* docet Abbas in *cap. ex diligenti, de ſimonia*: ubi hujus diſcriminis rationem reddit; nam tunc infamia facti tollitur per actum contrarium, id eſt emendationem vitæ, quia per quaſcunque cauſas res naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, *cap. teſtimonium, de teſtibus, cap. 1. de R. l.* Nec contrarium probat textus in *cap. at ſi clerici, §. de adulteris, de judiciis*: ubi deciditur, poſt peractam pœnitentiam adhuc deſiderari diſpenſationem, ut infamia facti tollatur. Quia omiſſis variis ſolutionibus dicendum eſt, textum illum procedere in infamia juris, veluti præcedente judicis ſententiâ, ut docuerunt ibi Imola *num. 6.* Abbas *num. 14.* Felinus *num. 16.* Decius *num. 18.* & colligitur ex generalitate ejuſdem §. juncto verſiculo *Si verò*; in quo probatur clericum convictum, vel conſeſſum deponendum eſſe ab Episcopo, atque ita quod Alexander III. ſubjungit in *§. de adulteris*, intelligi debet poſt ſententiam; unde ſenſus illius textus erit, quod clericus convictus de crimine ſuſpenden-*

suspendendus est, vel deponendus perpetuo, nisi Episcopus cum eo dispenser: quod facere potest in adulteriis, & aliis minoribus criminibus. Nec hoc repugnat doctrinæ, quam nuper tradidimus, videlicet in irregularitate ex infamia juris proveniente tantum Romanum Pontificem dispensare posse. Nam id intelligitur de immediata irregularitatis dispensatione, non verò de indirecta, quam potest facere Episcopus dispensando directè in delicto: quo facto accessoriè tollitur infamia proveniens ex delicto tali, & per consequens irregularitas. Docuerunt Villadiego *de irregul. cap. 10.* Henriquez *in summa lib. 2. cap. 3. num. 3.*

Unde jam apparet vera ratio præsentis textus, quare in præsentis specie is, qui calicem in Ecclesia minus cautè dimissum surripit, possit ad sacros ordines promoveri, quæ in eo consistit, nam furtum hoc fuit occultum, & ita fur non

fuit infamiâ juris notatus, & ipse pœnitentiam de crimine egit: ac pro calice subrepto satisfecit: quibus existentibus circumstantiis, si aliàs idoneus esset, cessat irregularitas, ut docuerunt in præsentis Anania *num. 1.* Abbas *num. 5.* Socinus *num. 5.* Nec contrarium probant illa verba præsentis textus, *sponse confessus*; ex quibus deducitur, per confessionem ipsius furis furtum hoc notorium factum fuisse; propter furtum autem notorium juris infamia incurritur, *d. l. poterit*: quæ per pœnitentiam tolli non potest, juxta supra tradita. Nam respondendum est, confessionem, de qua in præsentis, non fuisse factam in iudicio, sed in foro pœnitentiæ; ideoque per eam furtum notorium factum fuisse, & per consequens juris infamiam non irrogari, ut docuerunt hic Ancharanus *num. 4.* Abbas *num. 3.*

TITULUS XIX.

De Usuris.

CAPUT I.

Alexand. III. *in Concilio^a Turonensi.*

URSUS clericorum, & quod mœrentes dicimus, eorum quoque, qui præsens sæculum professione vocis, & habitu reliquerunt, à canonibus usuras quasi manifestius damnatas exercentes, commodatâ pecuniâ indigentibus, possessiones eorum in pignus accipiunt, & provenientes fructus percipiunt ultra sortem. Idcirco generalis Concilii decernit authoritas, ut nullus amodò constitutus in Clero, vel hoc, vel aliud genus usuræ exercere præsumat: & si aliquis alicujus possessionem datâ pecuniâ sub hac specie in pignus accepit, si sortem suam deductis expensis, de fructibus jam perceperit, absolute possessionem restituat debitori: si autem aliquid minus habet, eo recepto possessio liberè ad Dominum revertatur. Quod si post hujusmodi constituta in clero quisquam extiterit, qui detestandis usurarum lucris insistat, ecclesiastici officii periculum^c patiatur, nisi fortè beneficium Ecclesiæ fuerit, quod^d redimendum ei hoc modo de manu laici videatur.

NOTÆ.

I. ^a *Turonensi.*) ita etiam legitur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 1.* & post Concil. Lateran. p. 16. *cap. 2.* addendumque est *can. 2.* juxta Corjolanum *in summa Concil. fol. 524.* de hoc Concilio jam nonnulla notavi *in c. majorib. 3. de præb.*

b *Et habitu.*) Monachi videlicet.
c *Patiatur.*) De pœna clerici usurarii agemus *infra in cap. præterea.*
d *Redimendum.*) De hac altariorum redemptione egi *in cap. quisquis, de elect.* & commentarium hujus textus dedi *in cap. cum contra, de pignoribus.*

CAPUT II.

Idem ^a *Cantuar. Archiepiscopo, & ejus Suffraganeis.*

Quoniam non solum viris ecclesiasticis, sed etiam quibuslibet aliis periculofum est usurarum lucris intendere, auctoritate tibi præsentium duximus injungendum, ut liceat tibi clericos tuos, qui de possessionibus, vel arboribus, quas tenere in pignus noscuntur, sortem suam, deductis expensis inde jam receperunt, ad eadem pignora restituenda sine exactione, ecclesiasticâ districtione compellere.

NOTÆ.